

A Jogesetek Magyarázata folyóirat szerkezete

Az esetek tárgyalása **egységes szerkezeti séma** szerint zajlik: *cím, alcím, hivatalos hivatkozás, tárgyszavak, értelmezett jogszabályhely(ek), tények, pertörténet, a jogi érvelés rekonstrukciója, ratio decidendi* kiemelése, a *jogi érvelés kritikája* (belső koherencia, lezáratlan kérdések vagy más szempontból), a *jogeset jelentősége* (a joggyakorlat fejlődésére gyakorolt jelentősége). A ténymegállapításra vonatkozó érvelés csak akkor kerül elemzésre, ha ennek különös jelentősége van. A sémától eltérni csak kivételesen indokolt esetben van mód.

A folyóirat **tematikája** átfogja a polgári jogi, büntetőjogi, közigazgatási jogi (értsd: közigazgatási bírósági ítéletek), alkotmányjogi (Alkotmánybíróság), európai jogi (Európai Unió Bírósága) és nemzetközi emberi jogi (Emberi Jogok Európai Bírósága) döntések elemzését. Az ezeken kívüli eseteket (pl. külföldi jogesetek, Nemzetközi Bíróság ítéletei) lehetőleg kerülni kell, mert a magyar gyakorlati jogász számára közvetlenül csupán az előbbiek használhatóak. A strasbourgi és a luxembourgi joggyakorlatból azok kerülhetnek elemzésre, amelyek relevánsak lehetnek egy magyar gyakorlati jogásznak. Tehát nem csak a közvetlen magyar vonatkozású ügyek; az Európai Unió egyes szervei közti hatásköri vita azonban vagy éppen az Emberi Jogok Európai Egyezménye gyarmatokon való alkalmazásának kérdése nem érdekes számunkra. Az eseteket az érvelés különlegesen jó vagy rossz mivolta, a joggyakorlatot megváltoztató jellege és a közbeszédbeli helye szerint válogatjuk ki.

A stílus általában tömör, érthető és direkt. A **direktség** annyit tesz, hogy óvakodni kell a sejtetésektől – vagy világosan ki kell mondani valamit, vagy hallgatni kell róla. Tartózkodjunk továbbá az érzelmi jellegű kiszólásoktól is. Erkölcsi megfontolások kizárólag a záró gondolatok közt szerepelhetnek (ott viszont arra bátorítjuk a szerzőket, hogy – amennyiben az esetnek van ilyen vetülete – ezeket mondják ki).

Irodalmi utalásoknál kerülendő a maszatolás (különösen a „Vö. még...” típusú irodalmi utalás, amelyet az ember akkor alkalmaz, ha 1. vagy nem olvasta a hivatkozott művet, 2. olyan színvonalatlan, hogy semmit sem lehet idézni belőle, de a lábjegyzetben jelezni kívánja, hogy ismeri. Ezen második esetben a kérdéses szerző álláspontját meg kell támadni, vagy ha arra sem érdemes, akkor nem is kell idézni. Az első eset értelemszerűen kerülendő.). **Kerülendő az „álláspont rejtegetése”** (pl. „ismeretes olyan álláspont...” és aztán nem mondjuk meg, hogy egyetértünk-e vele): tehát mindig érvelve foglaljunk állást, azaz a lehetséges érveket és ellenérveket is (nem torzítva, azok legvédhetőbb formájában) bemutatva. Ennek során ügyeljünk rá, hogy – bár egyértelműen foglaljunk állást, de – álláspontunkat **objektív és távolságtartó stílusban** mutassuk be.

A tanulmányok **hosszúságára** nincsen szigorú előírás, a lényeg inkább az, hogy az előre megadott szerkezetet és kérdéseket lelkiismeretesen végigzongorázzuk. Néhány szempontot azonban szükségesnek tartunk megfogalmazni. Egy jó jogesetelemzés **terjedelme közelíti az egy szerzői ívet, de nem lépi túl a másfél szerzői ívet**. Másfél szerzői ív fölött a gondolatmenet jellemzően egyre kevésbé követhető és a cikkek szerkezete „széttöredezhet”. A belső arányok kialakításánál fontos figyelni arra, hogy a pertörténetet és az ítéleti érvelést csak a szükséges mélységben – a későbbi kritikánk szempontjából – ismertessük, illetve hogy az előbbiekhöz viszonyítva az ítélet elemzésének, kritikájának a terjedelme arányos legyen.

Az alább közölt szerkezeti egységeket nem szükséges címként szó szerint megemlíteni, de a témáknak (akár részben eltérő cím alatt) meg kell jelennie, és a szerkezetnek is (lehetőség szerint) követnie kellene az alábbiakat.

1. A cím (főcím és alcím)

A címeknek röviden, **lényegre törően** és szenvtelenül kell közölnie a témát. Tartózkodjunk a *blickfangos* (netán vicceskedő) újságírói címektől, vagy az olyanoktól, amelyek a konkrét tartalomról nem mondanak semmit (pl. „A csirke és a jog”). Jó jogászhoz illően legyünk inkább unalmasak, de tárgyyszerűek.

A főcím lehetőleg tartalmazza a bíróság nevét is, pl. „Az Alkotmánybíróság droghatározata” vagy „A Fővárosi Bíróság döntése a második metróperben” (a döntés számát nem kell feltüntetni); az alcím pedig magára a (lényegi) jogkérdésre utaljon.

2. Az elemzést megelőző formai részek

A cím alatt szerepel **az elemzett eset pontos és hivatalos hivatkozása**. (A hivatkozási konvenciókat „A *JeMa* folyóirat szerkesztési elvei” tárgyalják, az abban foglaltak e tekintetben is irányadók.) Amennyiben a döntés szerkesztett változata (pl. BH) is ismert, annak a számát is meg lehet adni, azonban az **elemzés, a hivatkozások az alapdöntés mentén** történjenek.

A **tárgyszavak** listájának (természetesen esettől függően) 6–8 kulcsszót kell tartalmaznia. A szerkesztőség ezekbe (az általában használt tárgyszavakhoz igazodás végett) nagy valószínűséggel bele fog javítani, de egy előzetes listát minden szerzőtől kérnénk.

Az **értelmezett jogszabályhelyek** képezik a harmadik, elemzés előtti formai részt. Nem minden érintett jogszabályhelyet szükséges megemlíteni, hanem csak azokat, amelyekről érdemi állítás van – ezeket azonban mind.

„**Hivatalos hivatkozás:** 28/2019. (XI. 4.) AB határozat, ABH 2019, 767.

Tárgyszavak: fegyelmi bíróság – hatósági ügy – közjegyzői fegyelmi eljárás – tisztességes bírósági eljárás – tisztességes hatósági eljárás

Értelmezett jogszabályhelyek: Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés, XXIV. cikk (1) bekezdés, XXVIII. cikk (1) bekezdés; 1991. évi XLI. törvény (Kjtv.) a közjegyzőkről 3. §, 80. § (3) bekezdés, 86. § (1) bekezdés, 121. §”

Az értelmezett jogszabályhelyeket követően – mielőtt a szöveg indulna – egy, a tanulmány alcímeiből álló, amolyan „tartalomjegyzéket” kérnénk szépen elhelyezni, ami előrevetíti az írás struktúráját, segít egyben látni annak szerkezetét. *(A kettőnél többszintű alcímeket már itt sem kell feltüntetni.)*

1. Tényállás
2. Pertörténet
3. Az érvelés rekonstrukciója
 - 3.1. Befogadhatóság
 - 3.2. Az indítványozói érvek
 - 3.3. Az Alkotmánybíróság érvelése
4. A rendelkezés és a *ratio decidendi*
5. Az érvelés kritikája
6. Az eset jelentősége

Az egyes szerkezeti egységeket decimális alcímekkel jelöljük, azon belül (szintén decimális) al-alcímeket nyithatunk, amennyiben valóban érdemes (megértést, átláthatóságot segít, kiemel); túltagolni nem kell.

Az egyes (al-)alcímekhez tartozó szövegen belül (vagy akár azok helyett) – amennyiben szükség van további tagolásra, csoportosításra –, zárójeles római számokat [(I), (II), (III) ...] alkalmazzunk, hogy utóbbi ne keveredjen az alcímrendszerrel. Az alkotmánybírósági határozatok egyes párhuzamos indokolásai és különvéleményei esetén ez (P1), (P2) ...; (K1), (K2)... formában történhet.

3. Tények

Az elemzés a tények **tömör és lényegre törő** bemutatásával kezdődik. Csak a jogilag releváns, továbbá esetlegesen az ügyről a közbeszédben ismertté vált tényeket említjük meg. Releváns minden olyan tény is, amelynek relevanciája kérdéses lehet. Ha az absztrakt alkotmánybírósági normakontrollt köztársasági elnöki indítványra végezte az Alkotmánybíróság, akkor ennek története is ide kerül (tartalma azonban a pertörténetbe). A jogegységi határozatok elemzésénél ez a rész kimarad.

4. Pertörténet (beadványok)

A pertörténet a tények folytatása. Tartalmazza a **feleket** (ha vannak), valamint a per legfontosabb eseményeit **dátumokkal** (ill. kronológiai sorrendben). Amennyiben egy másod- vagy harmadfokú bírósági ítéletről van szó, akkor itt kell megemlíteni a korábbi döntéseket is, egy-két mondatban kitérve a döntés eredményére és főbb indokaira.

A **korábbi döntések** rekonstrukciója tehát ide kerül; külön kritikájukra azonban nincs mód. Minden esetmagyarázat **egy esetet** magyaráz és kritizál – amennyiben valaki a korábbi döntéseket is elemezné és kritika alá vonná, akkor azokra külön tanulmányt kell készítenie. A későbbi bírósági döntések azonban esetleg mondhatnak valamit ezekről a korábbi döntésekről: ennek apropóján már mi is a kritikába bocsátkozhatunk, de ezt is csak a megfelelő helyen (tehát nem a pertörténetnél, hanem majd a *jogi érvelés kritikája* részben).

Az Európai Unió Bírósága esetében ebben a pontban kell a főtanácsnoki véleményeket bemutatni. Ha a felek (vagy indítványozók) beadványai ismertek, ezeket is itt ismertetjük (értékelés nélkül, igen röviden).

5. A döntés jogi érvelésének rekonstrukciója

A konkrét döntés érvelésének rekonstrukciója ide kerül. Ezen rész feladata, hogy az olvasót megkímélje az esetleg hosszú ítélet átbogarászásától, de mégis minden lényeges momentumot megemlítsen. Tehát úgy kell **tömöríteni**, hogy a szöveg olyanok számára is érthető és teljes legyen, akik nem olvasták az ítéletet. Amennyiben bekezdéseket emelünk át az ítélet eredeti szövegéből, azt mindenképpen **szövegközi hivatkozással** jelöljük. Az érvelés rekonstrukciója **semmi esetre sem állhat ítéleti oldalak átmásolásából**.

A rekonstrukciót úgy építsük fel, hogy a későbbi kritikát előkészítsük vele (az egyes érvelési **lépéseket** érthetően és világosan különítsük el, **esetleg számozzuk be római számokkal** – ld. 2. pont –, hogy könnyebben hivatkozhatunk rájuk később). Nagyon fontos, hogy itt ne kezdjük el minősíteni az érvelést, az ugyanis egy későbbi rész feladata. Az egyes részek elkülönítése azért is szükséges, hogy ne hagyjuk áttekinthetetlen gondolatfolyammá alakuljon az írás: ha gondolati fegyverkeztséget várunk el az ítéletektől (adott esetben pedig

annak hiányát kritizáljuk), akkor a fegyelméletesség követelményének az esetmagyarázatra még inkább vonatkozni kell.

Ahol van különvélemény vagy párhuzamos vélemény (AB határozatok), ott ezeket elkülönítve (ld. 2. pont), és az előbbi szempontok (érthető és tömör stílus, világos és tagolt szerkezet) figyelembevételével mutassuk be.

6. A konkrét döntés (rendeletkezés) és a döntés *ratio decidendi*ének kiemelése

Meg kell különböztetnünk a konkrét döntést („Kovács József bűnös.”) és az elvont eseti jogtételt (az angolszász jogi kultúrában bevett elnevezéssel: *ratio decidendi*). Ez utóbbi nagyjából az, amit rendszerint BH-k vastagbetűs címszövegében találunk. A kérdés jelentősége miatt ezt elkülönítve, és nem csupán a *jogi érvelés rekonstrukciója* körében megemlítve emeljük ki. A *ratio decidendi* mindig **tartalmazza az értelmezett jogszabály(helye)t is**. Pl. „Nem áll fenn az Mt. 96. § (1) bek. a) pont szerinti rendkívüli felmondási ok, ha a munkavállaló kellő időben és többször jelezte betegségét a munkáltatónak, és az igazolások kiadása után azokat meg is küldte a részére”. A megfogalmazás során igyekezzünk pontosak és **egyértelműek** lenni – akkor is, ha ez kissé nehézkesen **hosszú** megfogalmazáshoz vezet. Felhívni a figyelmet arra, hogy ez nem azonos a határozat vagy ítélet rendelkező részével (még AB határozatok esetében sem – lásd a minta-esetmagyarázatot). Kivételt egyedül az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletei jelentenek, ahol a bíróságnak a feltett kérdésekre adott válaszai jelentik a *ratio decidendi*-t.

7. A jogi érvelés kritikája

Ez a rész az **esetelemzések szíve**, ez járulhat ugyanis hozzá leginkább a folyóirat céljainak megvalósulásához. Mindig tegyük egyértelművé, hogy **mi az, amit mi gondolunk** (szerzőként), és mi az, amit a bíróság. Ezt jelentősen elősegíti a szerkezeti elkülönítés, de a két kérdéskör összemérésének veszélye így is fennállhat.

A stílus azonban mégis mindenhol **személytelen**, tehát **tartózkodjunk** az „álláspontom (véleményem) szerint” beszúrásoktól. Ha azt írjuk, hogy „A bíróság érvelése ezen a ponton megkérdőjelezhető”, akkor azt nyilván mi gondoljuk így, és nem a bíróság. Ha valamilyen oknál fogva mégsem lenne egyértelmű (netán kifejezetten kontrasztolni szeretnénk egy másik véleménnyel), akkor egyes szám harmadik személyben („jelen sorok szerzőjének álláspontja szerint”) vagy többes szám, illetve egyes szám első személyben („álláspontunk/álláspontom szerint”) beszéljünk magunkról.

A kritika legfontosabb **szempontjai** (ezek csupán szempontok, nem szerkezeti egységek az elemzésben): (a) jogi kiindulópontok megválasztása (pl. hatályon kívüli szabályra alapozás, esetleg jogi kötelező erővel nem bíró aktusok kötelezőként kezelése, releváns jogszabályok vagy korábbi döntések figyelmen kívül hagyása); (b) egyes érvelési lépések megkérdőjelezése (*non sequitur* – tehát ha a bíróság azt állítja, hogy ‘x’ következik ‘y’-ből, noha nem következik);¹ (c) belső ellentmondás-mentesség; (d) lehetséges kérdések és lehetséges ellenérvek megválaszolása (pl. ha valamely érvelési logika más esetben abszurd eredményre vezetne, és nem magyarázza meg a bíróság, hogy ott miért ne lehetne alkalmazni ezt a logikát); (e) fogalmi homályosság (definíciók hiánya vagy azonos kifejezések eltérő

¹ A *non sequitur* sajátos esete, amikor a jogszabály szövegéből nem következik valamely jelentés, tehát amikor az értelmezési technikát kritizáljuk. A különféle értelmezési technikákhoz a szerzők figyelmébe ajánljuk: real.mtak.hu/48795/1/eualkjog_2.pdf 16–60.

értelemben való használata); (f) az érvelés általános szerkezete (egy érvet előbb kellett volna említeni az ítéletben, mert korábban már implikálta az érvelés) és stílusa (érthetősége).

Amennyiben van **különvélemény** vagy párhuzamos vélemény (AB határozatok), abban az esetben az említett kritikai szempontokat a **többségi vélemény kritikája után**, elkülönítve alkalmazzuk.

A kritikának **keménynek, higgadtnak és szenvtelennek** kell lennie. Soha nem a bírót, hanem az ítélet szövegét és érvelését kritizáljuk, de ez utóbbit sem sértegető hangnemben. Óvakodjunk a viccelődéstől vagy az ítélet *overkilljétől* (tehát a hibán különféle elítélő jelzőkkel való hosszas lovagolástól, pl. „Esetenként meglepő, néha megdöbbentő, időnként pedig egyszerűen téves a bíróság értelmezése...”).² Ezek ugyanis a tartalomhoz nem tesznek hozzá, és különösen egy kritikai jellegű írásban (amilyeneket ugyebár szeretnénk minél nagyobb számban) sértő jellegűek lehetnek. Vélhetően a tárgyyszerű kritika is sértődést fog kiváltani néhányakban: ezt ugyan vállaljuk (a korrekt szakmai kritikát ugyanis mindenkinek el kell viselnie, főleg annak, aki hatalmi pozícióban ül, tehát pl. bíró), de többet (főleg mivel fölösleges, és a lap céljainak megvalósulásához sem járul hozzá) nem szívesen.

Nincs tökéletes ítélet, mindegyiket lehetne egy-egy ponton csiszolni. Nekünk az is a feladatunk, hogy segítsük a jövőre nézve azt, hogy kevesebb ilyen „csiszolandó pont” (azaz hiba) legyen az új ítéletekben. Nem szeretnénk ezért olyan elemzést közölni, amely csupán dicséretet tartalmaz – az ilyenek egyrészt bérírás-gyanúsak, másrészt pedig a jogi érveléstechnika fejlesztéséhez kevésbé tudnak hozzájárulni, mint a kritikusabb elemzések.

Azt kérjük tehát a szerzőktől, hogy stílusukban legyenek mindig nagyon visszafogottak, **udvariasak**, szenvtelenek, tárgyyszerűek és fegyelmezettek, de tartalmilag igenis legyenek kemények és bátrak. Tehát egy érvelési lépésről (ahol szükséges, ott) **ki kell mondani**, hogy az „hibás” vagy „nem meggyőző”, és nem elég csupán a dilemmát felmutatni.

8. Az eset jelentősége

Ez a rész a „kitekintés”. Vonatkozhat akár az **erkölcsi** vetületekre (ez az egyetlen pont, ahol a szerző esetleges világnézeti szimpátiája enyhén megmutatkozhat, az esetleges pártpolitikai szimpátiának azonban mindenhol rejtve kell maradnia), a társadalmi-közéleti vagy (jövőbeli) joggyakorlatbeli jelentőségre: azaz itt lesz világos, hogy miért pont ezt az esetet választottuk elemzésre. Más jogrendek érvelési mintái is szükség esetén itt említhetőek meg (vagy esetleg az előbbi kritikai részben is, amennyiben egy kritikánkat evvel szeretnénk alátámasztani).³ Netán valamely szabályozás abszurd voltára (és így a jogalkotói feladatra) hívhatjuk fel itt a figyelmet – az írás azonban nem válhat valamely konkrét jogalkotási javaslat bevezető indokolásává.

Jakab András
alapító főszerkesztő

² Hasonló megfontolásokból a „teljesen elfogadhatatlan” helyett egyszerűen írjunk „elfogadhatatlan”-t, a „totális félreértés” helyett pedig inkább csak „félreértés”-t. Ha az állításunk egyértelmű, akkor jelzőkkel ezt nem szükséges külön hangsúlyoznunk. Kíméljük továbbá az olvasót a barokkos stilisztikai bravúroktól, és koncentráljunk inkább a tartalomra.

³ Óvakodjunk az olyan megjegyzésektől, amelyből csak az derül ki, hogy az esetmagyarázat szerzője ismeri az adott jogrendet, de amelyből az olvasó számára nem világos az utalás tartalma. Az ilyen utalás ugyanis az olvasót esetleges műveltségi hiányára emlékeztetné, ami azonban (mind a JeMa, mind a szerző részéről) udvariatlan lenne. Az előbb elmondottak általánosabb követelményként is megfogalmazhatóak a JeMa írásaival szemben: az olvasó szempontjai (tehát információszerzés, valamint a gondolkodás pallérozása) domináljanak, a szerző szempontjai (tudás önfényező megvillantása, a saját ilyen-olyan szimpátiák érvényesítése) pedig háttérbe szorítandóak.